POLIROM

William Totok

Constrângerea memoriei

Însemnări, documente, amintiri

JURNAL

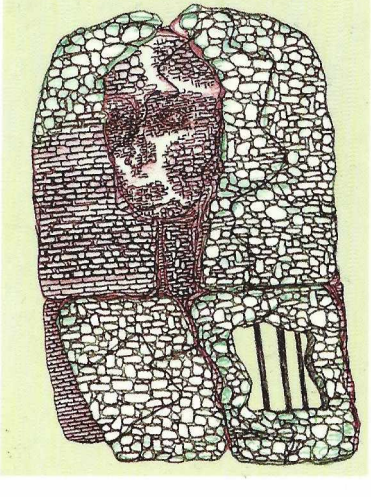

EGO

POLIROM

JURNAL

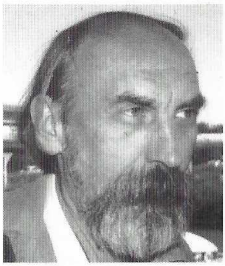

William Totok (n. 1951), absolvent al Facultății de Filologie a Universității din Timișoara, cofondator al Grupului de Acțiune Banat (*Aktiongruppe Banat*, 1972-1975). Deținut politic în perioada 1975-1976, a desfășurat o bogată activitate literară (poezie, eseuri, articole, cronici) în România și în străinătate. I-au fost decernate Leonce-und-Lena Förderpreis (1987) și Premiul Fundației Henning-Kaufmann (1989). Din 1987 trăiește ca scriitor și jurnalist la Berlin.

Dintre lucrările publicate: *Die Zwänge der Erinnerung*, Hamburg, 1988; *Aprecieri neretușate. Eseuri, articole și interviuri. 1987-1994*, Iași, 1994; *Eiszeit*, Berlinul de Est, 1987.

Constrângerea memoriei reprezintă „cronica unei represiuni", nu numai cea a minorităților din România anilor 1970-1987, ci a întregii societăți prinse în angrenajul compromisurilor politice, al corupției și decăderii morale. Diferența față de majoritatea mărturiilor de acest gen constă în faptul că autorul, cunoscând ca actor direct implicat metodele de oprimare și de teroare comunistă, prezintă documente și fapte ușor de verificat. Interviurile incluse în prezentul volum au drept subiect persoane aflate de „cealaltă parte", la fel de implicate la rândul lor în evenimente. Renăscute cu forța ficțiunii, întâmplările și personajele sunt prinse în jocul memoriei, oscilând între tentația înscrierii în absurd și statutul lor de agenți care acționează concret asupra unui destin, asupra unei epoci istorice.

ISBN 973-683-715-7

EDITURA POLIROM
www.polirom.ro

UNIVERSITY
EGO.00

Coperta: Grafică de Sonia Bulei

William Totok (n. 1951, Comloşu-Mare, judeţul Timiş) – absolvent al Facultăţii de Filologie a Universităţii din Timişoara, co-fondator al Grupului de Acţiune Banat (*Aktionsgruppe Banat*, 1972-1975). Deţinut politic în perioada 1975-1976, a desfăşurat o bogată activitate literară (poezie, eseuri, articole, cronici) în România şi în străinătate. I-au fost decernate Leonce-und-Lena Förderpreis (1987) şi Premiul Fundaţiei Henning-Kaufmann (1989). Din 1987 trăieşte ca scriitor şi jurnalist la Berlin.

Lucrări publicate : *Die Zwänge der Erinnerung* (*Presiunea amintirilor. Însemnări din România*), Hamburg, 1988 ; *Aprecieri neretuşate. Eseuri, articole şi interviuri*, Iaşi, 1994 (eseuri şi publicistică) ; *Die Vergesellschaftung der Gefühle* (*Socializarea sentimentelor*), Bucureşti, 1980 ; *Freundliche Fremdheit* (*Politeţe rezervată*), Timişoara, 1984 ; *Eiszeit* (*Timp îngheţat*), Berlinul de Est, 1987 etc.

http : //www.polirom.ro

© 2001 by Editura POLIROM

Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Copou nr. 4, P.O. BOX 266, 6600
Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 7, P.O. BOX 1-728, 70700

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României :

TOTOK, WILLIAM

Constrângerea memoriei. Însemnări, documente, amintiri /
William Totok. – Iaşi : Polirom, 2001.
240 p. ; 18 cm – (Ego)

ISBN : 973-683-715-7

621.112.2.94.135.1

Printed in ROMANIA

William Totok

Constrângerea memoriei

•

Însemnări,
documente,
amintiri

POLIROM
2001

Mulţumiri lui Harold Zimmermann pentru traducerea textelor din limba germană

http://www.polirom.ro

© 2001 by Editura POLIROM

Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Copou nr. 4, P.O. BOX 266, 6600
Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 7, P.O. BOX 1-728, 70700

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României:

TOTOK, WILLIAM
Constrângerea memoriei. Insomnii, decenii, amin
William Totok. – Iaşi : Polirom, 2001.
240 p. ; 18 cm. – (Ego)

ISBN : 973-683-715-7

821.112.2.94.135.1

Printed in ROMANIA

CRONICA UNEI REPRESIUNI

1970-1972

Toate categoriile populaţiei, dar în special artiştii şi scriitorii au profitat de pe urma liberalizării climatului politic în anii '60. Literatura a cunoscut o scurtă perioadă de înflorire. Unor autori condamnaţi la tăcere li s-a permis din nou să se manifeste, s-au lansat nume noi, au apărut lucrări neconvenţionale, eliberate de balastul dogmatic al epocii precedente. O nouă generaţie de scriitori a trecut în prim-plan. Predarea literaturii în şcoli a fost reorganizată, autori interzişi (de exemplu Kafka, Rilke, Benn, Blaga ş.a.) au putut fi iarăşi citiţi. Bineînţeles, aceste schimbări au stimulat generaţia de poeţi în devenire. Publicaţiile acordau spaţii generoase autorilor tineri. S-a ajuns astfel la o nemaiîntâlnită explozie poetică.

Cotidianul timişorean *Neue Banater Zeitung* găzduia săptămânal o pagină pentru elevi, în care tinerilor poeţi li se publicau primele încercări literare. În anii 1969-1971 au debutat aproximativ 30 de autori, între care şi cei ce aveau să constituie mai târziu Grupul de Acţiune Banat.

La orizont se acumulau semnele unor noi înăspriri. Decretul 153 din aprilie 1970 a fost îndreptat în primul rând împotriva tinerilor. O dată cu intrarea sa în vigoare, orice persoană cu vederi diferite de cele oficiale a putut fi condamnată în procedură de urgenţă pentru delicte imaginare – fără să i se acorde drept de apărare sau de apel. Cei ce nu desfăşurau o muncă regulată, respectiv îşi pierduseră locurile de muncă dintr-un motiv sau altul (chiar dacă fuseseră daţi afară), puteau fi aduşi în faţa unei instanţe sub acuzaţia de viaţă parazitară. Prevederile „extensibile" ale acestui

decret au putut fi utilizate împotriva tuturor celor care nu corespundeau tiparelor oficiale.

Din cauza unei scrisori trimise postului de radio „Europa Liberă" am fost chemat pentru prima oară la Securitate. Era în preajma examenului de bacalaureat. Un anume Topliceanu m-a interogat, dar n-a suflat o vorbă despre adevăratul motiv al audierii. Scrisoarea era nesemnată. Fusese interceptată de Securitate la serviciul poştal (prin violarea flagrantă a prevederilor Constituţiei române ce garanta secretul corespondenţei), iar expeditorul trebuia identificat pe baza probelor grafologice.

Îmi era cât se poate de limpede ce era în joc. După bacalaureat urma imediat examenul de admitere la facultate, iar comisia de examinare era compusă din cadre didactice din învăţământul superior al căror colaboraţionism cu Securitatea nu constituia pentru nimeni un secret. Aşa-zisa expertiză literară folosită în 1958/1959 ca material probator în cursul procesului intentat „saşilor de viţă nobilă" şi „şvabilor autentici" fusese elaborată de câţiva membri ai Catedrei de germanistică de pe lângă Universitatea din Timişoara.

Una peste alta, la concursul de admitere mi-au lipsit două sutimi de punct pentru a fi admis.

În toamna anului 1970 am fost convocat din nou la Securitate, de data aceasta la secţia din Timişoara, cunoscută oficial ca Inspectoratul Judeţean Timiş al Ministerului de Interne. Un căpitan pe nume Dumitrescu m-a interogat timp de opt ore în legătură cu scrisoarea anonimă. Abia după ce am recunoscut totul în scris mi s-a permis să plec. (Devine interesantă, în acest context, cariera ulterioară a căpitanului de Securitate Dumitrescu. La mijlocul anilor '70 a fost pus pe liber din cauza abuzurilor de putere şi datorită implicării sale într-un caz de corupţie. A obţinut un post de director administrativ la Facultatea de Medicină din Timişoara.)

La 22 octombrie 1970 am primit ordinul de chemare în armată. Dumitrescu s-a înfiinţat, după începerea serviciului meu militar, la casa părintească şi mi-a confiscat poeziile. Abia şase luni mai târziu mi le-a returnat.

În timpului serviciului militar, efectuat într-o unitate de artilerie din Baia Mare, m-a interogat de mai multe ori în legătură cu scrisoarea un ofiţer de Securitate îmbrăcat în uniformă de artilerist. A trebuit să dau declaraţii scrise în mai multe rânduri, până când, în februarie 1971, a avut loc o dezbatere publică a cazului în faţa întregului regiment. În conformitate cu scenariul pus la cale de Securitate, am fost „demascat" ca duşman al poporului. Fiindcă nu mai eram demn de încrederea politică ce mi se acordase, am fost exclus din Uniunea Tineretului Comunist, al cărei membru devenisem în 1965.

Şcolarii, studenţii, puşcăriaşii şi, îndeosebi, soldaţii din România au fost folosiţi în mod regulat la muncile agricole. În vara anului 1971, ne-am aflat şi noi cu unitatea la strânsul recoltei într-un mic sat bănăţean din imediata apropiere a graniţei cu Iugoslavia. Aici am primit vestea declanşării aşa-numitei minirevoluţii culturale. Ea a fost anunţată la 6 iulie 1971, în urma vizitei în China de unde Ceauşescu s-a întors adânc impresionat de ideile pseudorevoluţionare ale lui Mao. Cele 17 puncte ale tezelor din iulie au arătat că, pe de o parte, Ceauşescu îşi consolidase poziţia în aparatul de partid şi de stat şi putea de acum să-şi pună în practică propriile idei de sorginte clasic stalinistă. Pe de altă parte, s-a pus capăt perioadei de destindere – relativ liberale – ce a urmat erei Gheorghiu-Dej.

Răfuiala cu predecesorul Gheorghiu-Dej începuse deja în timpul plenarei cu activul de partid din Bucureşti, din 26 aprilie 1968, când o parte din suita fostului şef de partid a fost exclusă din aparatul politic. Formala

delimitare de stalinism din 1968, precum şi reabilitarea, pe de o parte, şi condamnarea, pe de altă parte, a unor susţinători ai lui Gheorghiu-Dej au stârnit în rândurile populaţiei un ecou pozitiv. Procesul lui Pătrăşcanu a fost catalogat la acea vreme drept o „înscenare odioasă", iar executarea înaltului funcţionar comunist drept „asasinat mişelesc". Un act criminal a fost socotită şi lichidarea fără judecată a fostului secretar general al PCR, Ştefan Foriş, etichetat de Gheorghiu-Dej şi complicii săi (între care s-a numărat atotputernicul ministru de Interne Alexandru Drăghici) drept „agent al duşmanului".

> Aş vrea să subliniez că, în cuvântul său la plenară, Drăghici a căutat să se sustragă de la răspunderea ce-i revenea pentru represaliile împotriva activiştilor de partid, pentru condamnarea şi asasinarea lui Pătrăşcanu, referindu-se la lupta dusă de organele de Securitate contra elementelor duşmănoase, contrarevoluţionare, care au fost lichidate în acele vremuri,

spunea Ceauşescu în aprilie 1968. Tot el afirma, în cadrul aceluiaşi discurs:

> Vinovaţi de abuzurile săvârşite sunt numai şi numai aceia care au patronat sau au avut direct răspunderi în această privinţă - între care un rol de frunte l-a îndeplinit Drăghici Alexandru. (...) Drăghici, care a arătat că Gheorghiu-Dej primea toate rapoartele celor anchetaţi, le studia şi făcea adnotări pe ele, îndrumând cum să se ducă în continuare ancheta şi ce răspunsuri să se obţină. Există documente, tovarăşi - deşi o parte dintre ele, conform declaraţiilor lui Drăghici, au fost distruse în 1960 din ordinul lui Gheorghiu-Dej -, şi aceste documente poartă pe ele asemenea adnotări şi îndrumări.

Desigur, rolul jucat de Ceauşescu însuşi în anii '50, cu precădere după numirea sa ca adjunct al ministrului Agriculturii în 1949 şi în timpul colectivizării forţate, a fost scos din discuţie. În 1950, Ceauşescu a ajuns ministru adjunct al Forţelor Armate (cu rang de general-locotenent), iar după 1954 i s-au încredinţat

diferite alte sarcini de partid, mai ales că din 1948 devenise membru supleant şi din 1952 membru cu drepturi depline în Comitetul Central al PMR Abia în 1955, la al doilea Congres al PMR, a fost numit în Biroul Politic, adică în forul care anterior jucase un rol decisiv în condamnarea şi executarea lui Pătrăşcanu. A fost relativ simplu pentru Ceauşescu să se prezinte ca nevinovat, atâta timp cât nu a aparţinut Biroului Politic la vremea aceea.

Tezele din iulie 1971 au marcat practic sfârşitul vremurilor de destindere ideologică şi politică. O dată cu ele a început a doua stalinizare a României, în cursul căreia ideile conservatoare ale stalinismului fără Stalin au fost propovăduite oficial şi au devenit obligatorii pentru toată lumea. Clişee staliniste perimate au fost scoase de la naftalină. „Hotărârea de a lupta împotriva influenţelor ideologiei burgheze", „educarea oamenilor muncii în spiritul patriotismului socialist", „cultivarea spiritului revoluţionar de partid", pretenţia ca elevii şi studenţii pentru anumite şcoli şi facultăţi să fie „selectaţi" (cu favorizarea în special a celor „provenind din rândurile clasei muncitoare şi cu o bogată experienţă în producţie"), combaterea cu hotărâre a „parazitismului", utilizarea masivă a aşa-numitelor „brigăzi patriotice" (formate în primul rând din tineri, dar şi din alte categorii de cetăţeni), întărirea propagandei ateiste, încurajarea „artei şi a literaturii militante", o „selecţie mai fermă" a ofertei în televiziune, radio, cinematografie şi teatru, interzicerea anumitor filme şi cărţi ce susţineau un „mod de viaţă burghez", un mai puternic control ideologic al editurilor, supravegherea selecţiei „creaţiilor muzicale" oferite în „localurile publice" etc. etc.

Tezele din 6 iulie au fost reiterate explicit de Ceauşescu la Consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei şi al activităţii politice şi cultural-educative:

> Tot aşa este necesar ca şi asupra rolului statului să existe o înţelegere deplină, pentru că statul clasei muncitoare are dreptul să se amestece şi în literatură, şi în arta plastică, şi în muzică, să admită numai ceea ce consideră că corespunde socialismului, intereselor patriei noastre socialiste.

Programul estetic al lui Ceauşescu, formulat cu această ocazie, corespunde fidel modelului jdanovist al realismului socialist. Reprezentanţii „spiritului liberalist..., ce nu servesc educaţiei socialiste şi comuniste", adică cei ce se opun liniei dogmatice a lui Ceauşescu, au fost dezavuaţi în mod public cu această ocazie. Celor doi înalţi activişti Ilie Rădulescu (pe atunci şeful Secţiei propagandă a CC al PCR) şi Ion Iliescu (pentru scurt timp, lider al tineretului) li s-a reproşat spiritul „intelectualist, funcţionăresc, de neglijare a tineretului muncitoresc", ceea ce a dus la o „lipsă de fermitate, de combativitate muncitorească, revoluţionară, la o tocire a spiritului militant". (Speculaţiile ulterioare ale presei occidentale asupra potenţialului succesor al lui Ceauşescu l-au nominalizat în repetate rânduri pe Ion Iliescu, cel eliminat de pe scena politică de către conducătorul partidului. Iliescu îşi făcea din când în când cunoscute opiniile, ca, de pildă, într-un lung articol publicat de revista *România literară* a Uniunii Scriitorilor, în care observatori ai scenei politice interne au încercat să descopere pretenţii de perestroika şi glasnost.)

Ceauşescu a întemeiat un cult al personalităţii, început prin eliminarea rivalilor săi, deşi tot el pronunţase în 1968 sloganul „Noi nu avem nevoie de idoli!" cu referire la cultul personalităţii din jurul predecesorului său. Aparatul propagandistic a orchestrat după 1971 un nemaiîntâlnit concert de slăvire. Nenumăraţi artişti plastici, scriitori şi publicişti au intrat în această conjuraţie a mediocrităţii. Jurnalistul francez Michel P. Hamelet a publicat, cu suport financiar

şi moral din partea aparatului românesc de propagandă, o biografie a lui Ceauşescu în Franţa (*Nicolae Ceauşescu avec ses textes essentiels*, Éditions Seghers, Paris, 1971). Ea a fost editată prompt şi în limba română. Hamelet i-a conferit „conducătorului" aura unui luptător neobosit pentru un socialism uman, lăsând la o parte momentele biografice penibile.

La 12 februarie 1972 am fost lăsat la vatră. În scurtul răgaz rămas până la examenul de admitere la facultate am vrut să mă pregătesc. Majoritatea prietenilor mei începuseră studiile între timp.

În publicaţiile de limbă germană au apărut în continuare texte ale tinerilor autori. Revista bucureşteană *Neue Literatur* le-a dedicat şcolarilor cu pasiunea scrisului chiar un supliment. Nou-născuta editură timişoreană Facla a pregătit o antologie de poezie, în care urmau să fie prezentaţi, între alţii, şi cei mai tineri poeţi. În ciuda cursului dogmatic brutal, părea că în mica lume literară a germanilor din România nu se schimbase mai nimic în rău. Textele de-a dreptul temerare ale celei mai tinere generaţii de scriitori, publicate la începutul anilor '70 în presa de limbă germană din România, contraziceau flagrant tezele din iulie. În aceeaşi perioadă, ar fi fost de neînchipuit să apară contribuţii literare similare în limba română. Nuanţa marxistă inconfundabilă a tinerei literaturi a germanilor din România a făcut ca aceasta să apară mai nevinovată în ochii cenzurii decât era în realitate. Abia când fenomenul a stârnit indignare publică – în urma constituirii unui grup literar – s-a ajuns la primele obstrucţii. De pildă, paginile pentru şcolari ale cotidianului *Neue Banater Zeitung* au fost sistate încetul cu încetul, textele literare fiind înlocuite cu publicistică.

Publicarea la 2 aprilie 1972 a mesei rotunde cu titlul „La început a fost discuţia" în suplimentul studenţesc *Universitas* al ziarului *Neue Banater Zeitung* a marcat practic naşterea Grupului de Acţiune.

Din diversele luări de poziţie s-a conturat atitudinea ideologică şi politico-literară a Grupului. Acesta nu numai că s-a delimitat de unele reprezentări considerate tabu, dar a abordat frontal şi tema rămasă neatinsă a trecutului fascist al generaţiei părinţilor. Richard Wagner a definit un fel de program teoretic cu care participanţii la dezbatere s-au declarat de acord:

> Trebuie să regândim metodic relaţia noastră cu realitatea înconjurătoare. Specificul minorităţii vine abia pe urmă. În prim-plan trebuie să se situeze analizarea realităţii. O angajare într-o realitate imprecisă (Vietnam, Angela Davis) nu e o angajare. O preocupare serioasă privind realitatea înconjurătoare presupune pătrunderea atentă a acestei realităţi, o pătrundere ce nu ignoră anumite aspecte şi atitudini negative – şi, deci, exercită o critică constructivă –, dar în acelaşi timp evidenţiază în poezie şi aspectele pozitive. Ar trebui să ne exprimăm atât critic, cât şi laudativ.

Tot Wagner adaugă, într-un alt loc:

> Noi suntem prima generaţie de scriitori născuţi sub zodia socialismului. Asta produce o altfel de raportare la realitate. În comparaţie cu cei mai în vârstă, avem posibilitatea unei observări mai lipsite de prejudecăţi şi mai complexe a realităţii de azi. Dar şi în astfel de afirmaţii trebuie să manifestăm reţinere. Educaţia părinţilor noştri a creat false scheme de gândire, care pot împiedica o vedere obiectivă.

Distanţarea politică faţă de reprezentanţii generaţiei ce crezuse în „victoria finală" a lui Hitler, în ale căror capete se conservaseră reminiscenţe ale gândirii fasciste, s-a lovit de o reacţie de respingere din partea minorităţii germane ce se simţea provocată făţiş.

Tot *Neue Banater Zeitung* a publicat la 14 mai 1972 declaraţiile mai multor critici, scriitori tineri şi publicişti. Horst Weber, redactor al săptămânalului sibian *Die Woche*, îşi exprima în luarea sa de poziţie cu titlul „Grup de acţiune" speranţa că „din aceste discuţii de grup ar putea să răsară un grup de acţiune al tinerilor scriitori". Termenul folosit de Weber a fost asimilat de

tinerii scriitori, care s-au autodenumit de aici înainte Grupul de Acţiune.

Curajul de a se afirma ca grup cu ţeluri şi intenţii unitare în ciuda experienţelor negative avute recent cu autorităţile de alte comunităţi literare asemănătoare, care cunoscuseră în mod nemijlocit represiunea, a produs uimire. Aceasta a fost urmată de distanţări fără echivoc nu numai din interiorul unei vieţi literare ce urma tot mai evident albia noilor linii dogmatice, dar şi din partea unor funcţionari literari care au promovat iniţial fenomenul numit Grupul de Acţiune.

În dimineaţa zilei de 25 mai 1972 am primit printr-un curier un ordin de concentrare. Trebuia să mă prezint în decurs de două ore, pentru a participa ca rezervist la manevre militare cu durata de circa patru săptămâni. Această acţiune a fost menită să împiedice participarea mea la un nou examen de admitere. Nu m-am putut opune planului scornit de Securitate : pentru neprezentarea la ordin erau prevăzute pedepse mari cu închisoare.

În toamna aceluiaşi an m-am angajat ca profesor suplinitor într-un sat din nordul României, la Borleşti (judeţul Satu Mare), unde am predat la clasele elementare, în limba maternă, unor copii germani.

În primăvara anului 1972 a apărut în ziarul local *Drapelul roşu* din Timişoara (nr. 8539) un articol semnat de Ioan Cumpănaş, în care eram batjocorit ca „parazit cu plete". La replica mea, adresată redactorului-şef, nu am primit niciodată vreun răspuns. (Cumpănaş, un fost lăcătuş, a avut în anii ce au urmat o carieră politică ascendentă. Mai întâi, a lucrat ca director de cămin cultural şi locţiitor al secretarului de partid în comuna mea natală Comloşu-Mare. Apoi, a absolvit la Bucureşti Academia „Ştefan Gheorghiu", instituţia în care rezerva de cadre a partidului era admisă – cu respectarea unor criterii de selecţie severe – şi educată. Absolvenţii Academiei urcau automat în ierarhia de partid. Astfel a reuşit Cumpănaş să ajungă secretar de partid al Centrului Universitar Timişoara.

În 1984 am publicat în *Neue Banater Zeitung* o serie de articole bazate pe cercetarea presei germane bănăţene din urmă cu 50 de ani. Din întâmplare, am descoperit o istorioară ce avea legătură indirectă cu secretarul de partid. Şi anume, am descoperit că renumitul şi rău famatul gangster american John Dillinger fusese trădat în 1934 F.B.I.-ului de către o femeie provenind din Comloşu-Mare, care-i fusese o vreme iubită. Gangsterul a fost împuşcat în faţa unui cinematograf din Chicago, atras fiind de „femeia în roşu". Aşa a fost botezată de presă Ana Cumpănaş, femeia legendară născută în România. Ana Cumpănaş şi-a încasat recompensa şi, de teama unei răzbunări a celorlalţi membri ai bandei, a şters-o înapoi în patria ei, unde a şi murit, la scurtă vreme după încetarea războiului. Această Ana Cumpănaş a fost mătuşa lui Ioan Cumpănaş, cel care avea să devină secretar de partid şi care, în dosarul său de cadre, a tăinuit orice legătură de rudenie cu „femeia în roşu". Altminteri i-ar fi fost imposibil să urce în rândurile nomenclaturii. Articolul meu a fost preluat şi de publicaţia în limba română *Orizont-Magazin*[1], ceea ce l-a indispus şi mai mult pe secretarul de partid. Protestele sale din redacţia *Orizontului* au fost inutile, distribuirea revistei n-a mai putut fi oprită. Acest aparatcik a fost obligat să-şi părăsească postul abia după ce a fost făcut ţap ispăşitor pentru demonstraţiile studenţeşti de la începutul lui decembrie 1987[2].)

---

1. Articolul meu i-a inspirat pe Mircea Nedelciu, Adriana Babeţi şi Mircea Mihăieş la scrierea romanului colectiv: *Femeia în roşu*, Cartea românească, Bucureşti, 1990. Romanul a fost ecranizat ulterior de Mircea Veroiu. Premiera filmului *Femeia în roşu* a avut loc în 1997 şi a fost considerată de critica de specialitate o „ecranizare ratată".
2. Astăzi dr. Ioan Cumpănaş este profesor de istorie la şcoala din Comloşu-Mare şi face parte din Consiliul de redacţie al „revistei satului bănăţean" *Suflet Nou* ce apare tot la Comloşu-Mare.

Publicarea în 1972, la editura timişoreană Facla, a antologiei *Wortmeldungen – Luări de cuvânt* (traducerea românească de pe copertă *Mesaje poetice*), cuprinzând poezii ale unor tineri poeţi din Banat, a declanşat o mulţime de critici contradictorii. Chiar şi membrii Grupului de Acţiune prezenţi în lucrare s-au distanţat de ea datorită încercării de a împăca, în cuprinsul unui singur volum, atitudini dintre cele mai diferite. Realizatorul antologiei, Eduard Schneider, a fost foarte atent să neutralizeze pe cale estetică (dar, desigur, şi politică) incisivitatea politică a grupării pe cale de a se naşte. El s-a străduit s-o facă să treacă neobservată printr-o selecţie a textelor ce avea la bază criteriul provincial al apartenenţei la gruparea etnică a şvabilor bănăţeni.

Apariţia unei cuprinzătoare culegeri de texte cu titlul „Übungen für Gleichgültige von jungen Banater Autoren" („Exerciţii destinate indiferenţilor de către tineri autori bănăţeni" ; cenzura s-a opus folosirii sintagmei „Grup de Acţiune") în revista *Neue Literatur* din noiembrie 1972 a marcat un moment de cotitură în activitatea literară a germanilor din România. Introducerea cu caracter programatic, semnată de Anton Sterbling, ca, de altfel, şi textele au declanşat, fiecare în parte, reacţii dintre cele mai diverse. Iată ce scria Sterbling :

> Textele următoare sunt moralizatoare, chiar dacă nu le veţi recunoaşte imediat ca atare, ci veţi crede că sunt introduceri. Veţi constata cu greutate că aceste texte s-au dezvoltat mult peste introducerile lor. Veţi deveni suspicioşi şi veţi începe să căutaţi o fabulă, o idee sau o situaţie. Veţi dori să descoperiţi gânduri ascunse în orice cuvânt suspect de metaforă, chiar şi în cele lipsite de sonoritate, ca şi în propoziţiile ce aduc a parabolă. Veţi căuta aluzii, echivocuri, o problematică interioară. Veţi bănui că există o realitate previzibilă. Veţi crede că v-aţi înşelat sau că autorii s-au înşelat. Veţi avea îndoieli, veţi verifica şi compara, veţi căuta argumente pentru a

contesta aceste texte. Veţi descoperi intenţiile de fond şi le veţi combate şi pe acestea. Veţi susţine că textele moralizatoare imposibil de înţeles nu sunt texte moralizatoare, cum nici cele uşor de înţeles nu sunt. Veţi trage concluzia că metoda acestor texte constă în prezentarea unor texte oarecare drept texte moralizatoare, cu scopul de a deosebi textele moralizatoare de textele oarecare. Vă veţi simţi satisfăcuţi pentru că multe le-aţi gândit aşa cum scrie aici. Veţi mai descoperi că multe dintre gândurile voastre nu se regăsesc în texte. Veţi fi nemulţumiţi că autorii au anticipat multe dintre gândurile voastre esenţiale. Veţi refuza textele, veţi surâde deasupra lor, le veţi lăuda şi nu veţi putea spune nimic despre ele.

1973-1974

În toamna anului 1973 mi-am început studiile la Facultatea de Filologie a Universităţii din Timişoara. Cei mai mulţi membri ai Grupului de Acţiune studiau în acel moment la aceeaşi facultate. Recent înfiinţatul Cenaclu Literar „Universitas", născut de Casa de cultură a studenţilor din Timişoara, a fost luat, practic, în stăpânire de Grup. Aici citeau din lucrările lor literare nu numai membrii Grupului, ci şi invitaţi din afară, simpatizanţi ai cenaclului. Printre aceştia s-a aflat, de pildă, poeta bucureşteană Anemone Latzina, al cărei volum de debut *Was man heute so dichten kann* (*Ce se poate poetiza astăzi*, 1971) a trezit un ecou profund în rândurile tinerilor scriitori timişoreni. Latzina a fost declarată pe drept cuvânt „muză" a acestora.

Poeziile Anemonei Latzina reflectau o atitudine complet nouă în raport cu realitatea socială, erau eliberate de orice schematisme şi dogmatisme, şi asta în ciuda influenţelor marxiste. Scrierile ei, inspirate în parte din poezia dialectică a lui Brecht, au reprezentat pentru Grupul de Acţiune un fel de model. Pentru lumea conservatoare a literaturii germanilor din România, în schimb, au demonstrat o detaşare clară de provincialism, de forme stilistice depăşite, precum şi de clişeele gândirii politice sterile.

Criticul Gerhardt Csejka scria la începutul anilor '70, într-un articol publicat în *Neue Literatur* (5/1970):

> Literatura germană din România suferă de pe urma unui serios complex de inferioritate – poezia în aparenţă mai mult decât proza, astăzi mai mult decât ieri. (...) Această afirmaţie include întrebarea fundamentală: cât de acut trăieşte poetul german din România stările existenţiale ale determinărilor sociale şi obiectuale? O întrebare ce conţine

la rândul ei două subîntrebări, una referitoare la realitatea socială şi la civilizaţie, iar cealaltă la realitatea conştiinţei. De aici rezultă cât de clar sau neclar va reflecta poetul obiectiva lume ce-l înconjoară. Plecând de la această constatare, se vor putea face aprecieri inclusiv asupra aşa-zisei „limbi de conservă". (...) Un precedent în materie de evitare a provincialismului şi a epigonismului creează Anemone Latzina. (...) În spatele persiflării, al ironiei, al umorului niţel cam negru şi al unei simplităţi viclean exagerate se află o deloc neglijabilă cantitate de disconfort sau chiar frică - sau resemnare în faţa diferitelor monstruozităţi ale lumii moderne. În orice caz, în plan secund totul e mult mai complicat. Ea se numără cu certitudine printre răzvrătiţi.

În 1973, Latzina nu mai era singura răzvrătită din mica lume a literaturii germane din România. I se alăturase Grupul de Acţiune timişorean, a cărui apariţie zgomotoasă era urmărită cu neîncredere crescândă de Securitate. Nu mai era pentru nimeni un secret că la şedinţele publice ale Cenaclului Literar „Universitas", precum şi la lecturările de grup desfăşurate în numeroase comune şi oraşe asistau informatori ai Securităţii. Totul s-a complicat atunci când diverşi membri ai Grupului au devenit ţinte ale încercărilor de racolare. A fost elaborată o strategie de apărare menită să anihileze planurile Securităţii. În conformitate cu această înţelegere, membrii Grupului pe care Securitatea încerca să-i racoleze trebuiau să se arate cooperanţi în aparenţă, dar să informeze în acelaşi timp întregul grup asupra obiectivelor şi intenţiilor poliţiei politice.

Chiar şi mie mi-au fost încredinţate „sarcini de colaborator" de către un maior pe nume Ianto, ofiţerul de Securitate ce se ocupa de Universitate. Informaţiile urma să le transmit maiorului Rudolf Köppe în camera 505, sediul din Universitate al Securităţii. Aşa cum s-a aflat mai târziu, Köppe era nu numai o figură-cheie în lovitura plănuită de Securitate împotriva Grupului, ci şi responsabil din partea unei secţii speciale pentru

minoritatea germană din Timiş. El avea de supravegheat atât Secţia de limba şi literatura germană din cadrul Facultăţii de Filologie, cât şi Liceul german „Nikolaus Lenau".

Anul 1974 a însemnat punctul culminant al activităţii publicistice a Grupului de Acţiune. Afirmaţia trebuie pusă în legătură cu apariţia unei selecţii de lucrări în ediţia din aprilie a revistei *Neue Literatur*. În publicaţia Uniunii Scriitorilor din România s-a folosit pentru prima oară denumirea „Grupul de Acţiune Banat", ca generic pentru un colectiv de autori cu convingeri estetice şi social-politice asemănătoare. Echipei îi aparţineau la acea dată: Rolf Bossert (1952-1986), Albert Bohn (n. 1955), Gerhard Ortinau (n. 1953), Johann Lippet (n. 1951), Anton Sterbling (n. 1953), Werner Kremm (n. 1951), William Totok (n. 1951), Richard Wagner (n. 1952) şi Ernest Wichner (n. 1952).

Textul introductiv, fabricat de către redacţie, îi era dedicat lui Ceauşescu, care în martie 1974 se lăsase „uns" preşedinte al Republicii:

> Ziua de 29 martie 1974 se va întipări adânc în istoria patriei şi în conştiinţa poporului nostru. Marea Adunare Naţională, cel mai înalt for al ţării, în care sunt reprezentaţi muncitori, ţărani, intelectuali, români, maghiari, germani şi toţi cei ce muncesc, întrunită în cea de-a 12-a sesiune a celei de-a şasea legislaturi, l-a ales în această zi memorabilă pe tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretar general al Partidului Comunist Român, în funcţia de preşedinte al Republicii Socialiste România. S-a împlinit astfel voinţa întregii naţiuni.

În continuarea acestui text, care mai conţinea un citat din cuvântarea preşedintelui – ce se înzorzonase pentru această ocazie cu însemne ale puterii special concepute (un sceptru şi o eşarfă tricoloră împodobită cu stema Republicii) –, a fost publicată culegerea de texte aparţinând Grupului de Acţiune Banat, *Wir, die Wegbereiter* (*Noi, deschizătorii de drumuri*). Gerhardt

Csejka dădea tonul final al acestei ediţii antologice, retrase din circulaţie de către Securitate:

> Gruparea ce s-a impus cu tot mai multă hotărâre conştiinţei publice în ultimii doi ani sub numele de „Grupul de Acţiune Banat" nu a fost salutată din toate părţile cu aplauze furtunoase; cu atât mai furtunos au trebuit să se comporte cei ce i-au susţinut. Cel puţin aşa au arătat lucrurile. Dar perioada de ocrotire – dacă într-adevăr trebuie să existe aşa ceva în cazul tinerelor talente – a trecut pentru autorul colectiv numit „Grupul de Acţiune Banat". El nu mai are nevoie de asta. Dimpotrivă, el are nevoie de confruntări deschise pentru a înainta.

Csejka avea dreptate, într-un anumit sens. Culegerea de texte se deschidea cu un moto, şi el programatic, aparţinând Grupului Vienez:

> *Noi, deschizătorii de drumuri*
> *(konrad bayer gerhard rühm oswald wiener)*
>
> *spre cele mai înalte culmi*
> *spre vârfuri pe care încă nu le zărim*
>
> *tot mai departe tot mai departe*
> *păşim noi deschizătorii de drumuri*
>
> *pionieri ai viitorului*
> *suntem noi care facem totul cu raţiunea*
>
> *tot mai departe tot mai departe*
> *păşim noi deschizătorii de drumuri*
>
> *tot mai departe tot mai departe*
> *păşim noi deschizătorii de drumuri*
>
> *tot mai departe tot mai departe*

O poezie cu titlul „Angajament", prezentată în deschiderea multor apariţii publice şi având ca autor colectiv Grupul de Acţiune, a fost suprimată de cenzură. (Ea a apărut, într-o formă uşor modificată, doi ani mai târziu, în publicaţia münchenează *Akzente*, care a

prezentat Grupul de Acţiune în premieră publicului vest-german.) Iată versiunea iniţială:

Angajament

eşti angajat
da
sunt angajat
da da
foarte angajat

eşti şi tu angajat
da
sunt şi eu angajat
foarte angajat
da da

dar nu mai vreau să fiu angajat
am fost angajat deja de prea multă vreme

nici eu nu mai vreau să fiu angajat
am şi fost angajat de prea multă vreme

da
cu tine aici
cu tine aici de asemenea
nu mai sunt angajat da
nu mai sunt angajat de asemenea
da da
da da de asemenea

dar cine a fost odată angajat
va rămâne angajat totdeauna
da
da da

În 1974, existau în Timişoara cinci cenacluri literare germane: Cenaclul „Adam Müller-Guttenbrunn" al Uniunii Scriitorilor (preşedinte de onoare: Franz Liebhard; preşedinte: Ludwig Schwarz; colectivul de conducere: Nikolaus Berwanger, Hans Kehrer şi Eduard Schneider), Cenaclul Literar „Universitas" al Grupului de Acţiune (condus de Richard Wagner), „Cercul de Lucru '74" („Arbeitskreis '74") al

Universităţii (condus de Peter Grosz), Cenaclul Autorilor din Teatrul German de Stat şi Cenaclul de Teatru Radiofonic al postului de radio Timişoara.

Rivalitatea dintre Cenaclul „Universitas" şi oficial recunoscutul cenaclu al Uniunii Scriitorilor, „Adam Müller-Guttenbrunn", a degenerat după apariţia sus-menţionatei ediţii din *Neue Literatur* într-un conflict deschis ce a convenit perfect Securităţii Statului. Foştii „promotori" ai Grupului de Acţiune nu s-au sfiit să ţească intrigi, inventând aşa-zişi „cititori" – reprezentanţi *legitimi* ai minorităţii – cu rol de portavoce a ofuscaţilor scriitori germani „consacraţi".

Concludentă pentru conflictul tot mai ascuţit dintre Grupul de Acţiune şi Cenaclul „Adam Müller-Guttenbrunn", pe de o parte, şi cititorimea conservatoare, neîmpăcată cu trecutul ei fascist, pe de altă parte, este o scrisoare de cititor apărută în numărul din noiembrie al revistei *Neue Literatur*. Scrisoarea era semnată de un anume Rudolf Poledna („Un cititor ocazional – care s-a săturat de data aceasta de literatură"). Nu s-a putut demonstra niciodată că această scrisoare a fost concepută de un membru al Cenaclului „Adam Müller-Guttenbrunn". Scrisoarea corespundea însă perfect, din punctul de vedere al conţinutului, planurilor Cenaclului. Poledna s-a concentrat asupra unui text satiric aparţinând lui Werner Kremm („Însemnare dintr-un ziar"), pe care l-a declarat „de nevalorificat artistic". L-a acuzat pe Kremm de falsificare a realităţii. În sprijinul afirmaţiei sale, a făcut referiri la Decretul 954/1966 cu privire la controlul naşterilor. (Ceauşescu hotărâse încă din 1966 că în România fiecare femeie trebuie să dea naştere la patru copii. În 1985 a fost scoasă o variantă înăsprită a acelui decret represiv, care stabilea că numărul copiilor din fiecare familie trebuie să crească la cinci.) Poledna scria:

> ...deşi în localitatea dată au fost recompensate de către stat 64 de mame pentru naşterea celui de-al treilea sau al

patrulea copil în perioada 1966-1974 de aplicare a Decretului 954/1966 şi deşi în comună există deţinătoare ale titlului şi ordinului de mamă eroină - după ce că la 1.000 de locuitori se înregistrează 22-30 de naşteri şi prin asta se contribuie la menţinerea de clase paralele în învăţământ, atât la grădiniţă, cât şi la şcoală. (...) Sau se încearcă combaterea claselor paralele şi acolo unde ele funcţionează deja, numai pentru că aici sistemul de a avea 2-3 copii e privit de câteva decenii ca o chestiune de mândrie familială şi ca necesitate economică...

Plecând de la textul lui Kremm, i s-a reproşat indirect Grupului că ar desfăşura activităţi duşmănoase faţă de stat (printr-un afront la decretul lui Ceauşescu) şi, dincolo de asta, a fost acuzat că ar sprijini tendinţele regimului de asimilare a minorităţii germane (prin interzicerea claselor în limba germană).

1975-1976

La începutul anului 1975, distrugerea grupului era o treabă stabilită. Grupul de Acţiune s-a bucurat de o oarecare libertate doar pentru o scurtă perioadă de timp, până când Securitatea a intervenit.

Semnele neliniştitoare ale confruntării cu autorităţile statului n-au mai putut fi trecute cu vederea. În februarie 1975, la Casa de cultură „Friedrich Schiller" din Bucureşti a avut loc o şedinţă de cenaclu în cadrul căreia mai mulţi autori au citit din operele lor. Acest eveniment a atras un public numeros, dar şi oamenii de încredere ai Securităţii, cunoscuţi ca atare.

În ciuda ţinerii noastre sub observaţie, am hotărât să sărbătorim în mod oficial cei trei ani de existenţă a Grupului la Casa de cultură a studenţilor din Timişoara. Pentru şedinţa jubiliară, programată pentru data de 17 mai, a fost pregătit un colaj de texte, înregistrat şi pe bandă, cu titlul „Aplauze frenetice din toate părţile". Mulţi invitaţi nu au venit, deşi aniversarea fusese anunţată în presă. Au venit doar „simpatizanţii", studenţi, elevi şi, desigur, supraveghetorii de serviciu. Au mai sosit: criticul Gerhardt Csejka din Bucureşti, de la revista *Neue Literatur*, Bernd Kolf, redactor la *Karpaten Rundschau* din Braşov, Eduard Schneider de la *Neue Banater Zeitung* din Timişoara, precum şi Franz Binder, redactor la Radio Timişoara. În afară de colajul amintit, publicului i-au fost prezentate şi creaţii noi ale Grupului de Acţiune. Au citit cu această ocazie Anton Sterbling (eseul „Grup de acţiune – sau cam aşa ceva", publicat în ediţia din iulie 1975 a revistei *Neue Literatur*), Rolf Bossert, Gerhard Ortinau, Richard Wagner şi eu. Eugen Eliu a cântat piese folk din creaţia proprie, Gerhardt Csejka a dat

citire unei scrisori adresate Grupului de către Anemone Latzina, iar Bernd Kolf a prezentat parabola anti-autoritară „Caligula-Cizmuliţa".

Sărbătorirea a continuat în aceeaşi seară în locuinţa lui Ortinau, unde, în ciuda măsurilor de precauţie foarte stricte, au apărut şi câţiva dintre agenţii voluntari ai Securităţii.

Ulterior, „evenimentului" i-au fost dedicate mai multe articole în presă. Radio Timişoara, pentru care Franz Binder înregistrase toate luările de cuvânt, a transmis doar eseul lui Sterbling şi câteva dintre poeziile lui Bossert. (E greu de spus dacă aceste înregistrări se mai găsesc astăzi în arhiva postului. Sigur e doar faptul că, aşa cum a reieşit din cercetările ulterioare, Securitatea a cunoscut integral textele prezentate la festivitate.)

Fără îndoială că Securitatea a perceput această sărbătorire ca pe o provocare, ceea ce a contribuit la accelerarea măsurilor îndreptate împotriva Grupului de Acţiune. Ocazia favorabilă pentru represalii nu a întârziat să apară.

Gunter Totok, fratele meu, îşi satisfăcea pe atunci serviciul militar la o companie de pompieri din Mediaş. Faptul că el critica în faţa colegilor anumite aspecte politice fusese raportat Securităţii de către oamenii ei de încredere. Stagiul militar al fratelui meu ar fi trebuit să se încheie la începutul lunii iunie. Cu puţin timp înainte însă, a fost băgat la arest sub pretextul de a deţine sticlărie a cărei provenienţă nu o putea justifica. El nu avea de unde să ştie că totul i se întâmpla din ordinul Securităţii. Nici măcar ofiţerii din unitatea militară nu ştiau. L-au liberat, într-un târziu, cu grad de soldat.

Dar, în ziua liberării, i s-a spus să se prezinte la Comisariatul militar din Sibiu. Neavizat, a intrat într-o capcană întinsă de Securitate. În Sibiu a observat că era urmărit de o maşină suspectă. Cei din maşină l-au

acostat înainte de a intra în clădirea comisariatului şi s-au prezentat ca ofiţeri de Securitate. L-au luat cu ei fără să-şi motiveze acţiunea şi l-au dus în arestul preventiv din Sibiu. Apoi a fost transportat cu o maşină a Securităţii la Braşov, unde a fost prezentat procurorului militar, care a eliberat ordinul de arestare. Acelaşi procuror i-a comunicat că e arestat pentru propagandă fascistă (conform articolului 166 din Codul Penal) şi că la încheierea cercetărilor va trebui să răspundă în faţa unui tribunal militar.

Această acţiune a Securităţii a fost pusă la cale la Bucureşti, dar în strânsă conlucrare cu reprezentanţii din Timişoara ai Ministerului de Interne, pentru că la percheziţia efectuată în 23 iunie 1975 la domiciliul nostru din Comloşu-Mare au participat, în afara reprezentanţilor Miliţiei locale, mai mulţi ofiţeri de Securitate din Bucureşti şi Timişoara.

> Anul 1975, luna iunie, ziua 23 în Comloşul Mare, judeţul Timiş. Locotenent-colonel PANIC NICOLAE din U.M. 0710/Bucureşti şi Lt. maj. PELE PETRU, organ de cercetare penală din Inspectoratul Judeţean Timiş al Ministerului de Interne. Având în vedere consimţământul scris al numitului TOTOK GUNTER cu privire la efectuarea unei percheziţii la domiciliul acestuia din comuna Comloşul Mare nr. 356 Judeţul Timiş. Azi, data de mai sus, ne-am deplasat la domiciliul celui în cauză din comuna Comloşul Mare nr. 356, Judeţul Timiş, unde, după ce ne-am legitimat în prezenţa martorilor asistenţi: 1. KINTSCH TEREZIA *(urmează datele personale)* 2. FRAUNHOFFER ELISABETA *(datele personale)*. Am cerut numitei Totok Ana, mama numitului TOTOK GUNTER, născută la data de 16 septembrie 1924 în Comloşul Mare, fiica lui Heinrich şi Elisabeta, domiciliată în comuna Comloşul Mare nr. 356, judeţul Timiş, să ne predea valuta pe care o posedă la domiciliul ei. Întrucât aceasta refuză, am procedat la efectuarea percheziţiei domiciliare. Locuinţa percheziţionată se compune din 7 camere şi dependinţe (baie şi bucătărie). Rezultatul percheziţiei este următorul: în camera copiilor, în dulapul de haine, după aşternutul de pat am

găsit suma de 1000 (una mie) dinari R.S.F. Iugoslavia în bancnote din care, emişi în anul 1965, 250 (două sută cincizeci) dinari R.S.F. Iugoslavia, în bancnote 50 dinari fiecare dintre care patru bancnote emise în anul 1965, iar una emisă în anul 1968, (optzeci) 80 dinari în bancnote a 10 dinari fiecare emise în anul 1968, 11 (unsprezece) dinari şi optzeci para în monezi emise 1965, 1973 şi 1974, 120 (una sută douăzeci) dinari vechi. Tot în acelaşi loc am găsit suma de 50 mărci vest-germane, în una bancnotă de 50 DM emisie 1970. În legătură cu valuta găsită, numita TOTOK ANA ne declară că cei 1461,80 dinari R.S.F. Iugoslavia sunt ai numitului CZERNIK ANTON din Timişoara, str. Strugurilor nr. 22 care i-a dat celei în cauză în luna mai 1975 cu scopul de a-i cumpăra un acumulator pentru motocicletă şi o mini bicicletă din R.S.F. Iugoslavia, întrucât posedă un permis pentru mic trafic şi merge frecvent în Iugoslavia. Cele 50 (cincizeci) DM numita TOTOK ANA declară că aparţin fiului ei TOTOK GUNTER cu care intenţiona să cumpere un sac de dormit, pe care i-a primit de la două prietene de ale lui, cetăţene norvegiene cu care în vara anului 1974 a fost la mare. În biroul de lucru al lui TOTOK GUNTER s-a găsit un număr de 48 scrisori primite de acesta de la diferite persoane, un număr de 11 reviste editate în R.F. Germană (*!*) în timpul dominaţiei fasciste (*sic !*), una carte cu coperte albastre închis, scrisă în limba germană intitulată *Lupta mea*. Am procedat la ridicarea valutei şi a scrisurilor specificate în prezentul proces-verbal. Percheziţia s-a efectuat în prezenţa numitei TOTOK ANA, mama numitului TOTOK GUNTER, şi a început la ora 12,30 terminându-se la ora 15. Cu ocazia percheziţiei domiciliare sa luat o probă de scris la maşina de scris, marca Kappe[l], ce a fost găsită în locuinţa numitului TOTOK GUNTER. Menţionăm că în locuinţa percheziţionată au fost găsite şi obiecte şi înscrisuri, aparţinând numitului TOTOK WILHELM (*!*) *care nu au făcut obiectul percheziţiei şi care nici nu au fost ridicate* (s.n. - W.T.). În legătură cu efectuarea percheziţiei şi cu cele consemnate în prezentul proces-verbal nu au fost formulate obiecţiuni. Drept pentru care am încheiat prezentul proces-verbal în trei exemplare, dintre care unul s-a lăsat numitei TOTOK ANA.